

Meer ruimte voor nieuwe scholen. Helpt dat initiatieven zoals De School?

Het kabinet zet in op onderwijsvernieuwing. De wet 'Meer ruimte voor nieuwe scholen' (MRvNS) zou het stichten van nieuwe scholen voor PO en VO moeten stimuleren, zowel in groeikernen als krimpgebieden. Volgens *Trouw* van 17-10-2016, biedt het nieuwe wetsontwerp weinig kansen voor nieuwe scholen. De hoge stichtingsnorm (200 leerlingen binnen vijf jaar), de huisvestingsperikelen en de houding van de omgeving (concurrentie) maken het erg moeilijk een nieuwe school te stichten. Het wetsontwerp MRvNS biedt daarvoor geen oplossing.

Wetsontwerp Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen:

Op basis van artikel 23 Grondwet staat het eenieder vrij om een school op te richten en deze naar eigen overtuiging in te richten. Maar in de praktijk is het bijna onmogelijk om een nieuwe bekostigde school te beginnen, zeker als deze niet past binnen een bepaalde geloofs- of levensovertuiging. Daarom wijzigt dit wetsvoorstel de procedure voor het starten van nieuwe openbare en bijzondere scholen in het funderend onderwijs. Het begrip richting wordt op verschillende plaatsen uit de sectorwetten geschrapt. De godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag van een school zal geen rol meer spelen bij het besluit om een school voor bekostiging in aanmerking te laten komen. In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om de huidige prognose om op basis van richting voldoende leerlingenpotentieel aan te tonen, te vervangen door een meting van daadwerkelijke belangstelling voor een nieuwe school. Of een school in aanmerking komt voor bekostiging wordt dan primair bepaald aan de hand van de vraag of de school in staat zal zijn voldoende leerlingen aan zich te binden. Een initiatief kan daarvoor gebruik maken van ouderverklaringen of een marktonderzoek. Aanvullend wordt deze belangstellingsmeting omgezet naar een prognose voor de lange termijn. Naast deze kwantitatieve maatstaf stelt de regering voor om het oordeel over een nieuwe school ook te baseren op waarborgen voor de te verwachten kwaliteit. In de huidige systematiek speelt de te verwachten kwaliteit geen enkele rol bij het besluit om een school al dan niet te bekostigen. Juist met het creëren van meer mogelijkheden voor nieuwe scholen is het nodig om ervoor te zorgen dat alleen de scholen die naar verwachting voldoende kwaliteit zullen leveren, van start gaan. Dit sluit ook aan bij de verantwoordelijkheid van de regering om zorg te dragen voor de onderwijskwaliteit zoals opgenomen in artikel 23 van de Grondwet. Omdat niet kan worden uitgesloten dat er een school van start gaat die in de praktijk toch onvoldoende kwaliteit levert, maakt dit wetsvoorstel het ook mogelijk om van nieuwe scholen eerder de bekostiging te beëindigen dan nu het geval is. Een nieuwe school die in het eerste jaar na de start slechte kwaliteit levert en na een verbetertermijn van een jaar nog steeds tekortschiet, kan gesloten worden. Met deze maatregelen zorgt het wetsvoorstel voor de dynamiek, het initiatief en de innovatie die nodig zijn om de onderwijssector eigentijds te houden. Het doet bovendien meer recht aan de grondwettelijke vrijheid van onderwijs dan het huidige systeem, gebaseerd op prognoses en vooronderstellingen over belangstelling voor een school van een bepaalde richting. De nieuwe systematiek biedt meer verschillende soorten initiatieven de mogelijkheid om een school te starten. Dat kan - afhankelijk van de behoefte - een initiatief zijn voor een openbare school, een school op grond van een bepaalde geloofs- of levensovertuiging of een initiatief voor een school op pedagogische of andersoortige grondslag.

De School - maatwerk voor elke leerling

Marjolein Ploegman, initiatiefnemer en tot voorjaar 2016 bestuurder van het concept 'De School' bevestigt dat. Zo'n 13 jaar geleden ontwikkelde zij (als bedrijfs- en organisatiedeskundige met ervaringen in het HBO en MBO) een nieuw concept dat maatwerk voor de leerlingen vergaand doorvoert. In 2008 is (als eerste uitwerking) 'De School' in Zandvoort geopend. Thans zijn er 98 leerlingen met evenveel op de wachtlijst. Het nieuwe concept berust op drie pijlers:

1):flexibele school- en vakantietijden en ruime openingstijden (50 weken per jaar, vijf dagen per week van 8.00 tot 18.00 geopend)

Hierdoor is differentiatie in tijd mogelijk: hoeveelheid tijd en spreiding over dag, week en jaar.

Daardoor is per leerling in principe meer onderwijstijd beschikbaar, variërend van 940 uur per jaar tot maximaal 2500 uur. Daarmee kan per leerling maatwerk geleverd worden,

2):dynamic governance/sociocratie (= wijze van organiseren en besluitvorming). In de praktijk

betekent dit een verregaande zeggenschap over het persoonlijke leerplan van het kind. Leerkracht, ouder en kind stellen dit vijf keer per jaar samen op.

3): thematisch onderwijs met verrijkt aanbod (vijf thema's van tien weken per jaar) Alle kinderen werken 10 weken aan het hetzelfde thema. Alle leeractiviteiten worden gelinkt aan het thema, er zijn dagelijks experts van buiten die gastlessen geven en kinderen nemen elke tien weken deel aan meerdere thematische excursies.

Door deze drie pijlers zijn oplossingen voor onderwijsvraagstukken binnen handbereik, zoals voor passend onderwijs, pesten, ouderparticipatie, versterking positie leerkracht en sluitende dagarrangementen.

Door de elementaire systeemwijzigingen (met name meer tijd en zeggenschap over de individuele leerplannen) worden veel ongewenste 'bijwerkingen' van het gangbaar onderwijs opgelost. Denk aan zittenblijven, schoolverzuim, etikettering van kinderen, demotivatie van leerlingen en leerkrachten en geldverspilling door slechte aansluiting van kindvoorzieningen. Daarnaast kan de nieuwe schoolorganisatie snel inspelen op allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zoals gezond leven, meer techniek, praktisch burgerschap, 21st century skills, arbeidsparticipatie van vrouwen en ruimte voor talentontwikkeling. De School was aanleiding voor het Landelijk Experiment flexibele schooltijden, gestart in 2011 en moderne arbeidsvoorwaarden, waaronder flexibele werktijden, voor onderwijspersoneel.

Leerling, ouder en leerkracht stellen samen het leerplan vast

Marjolein benadrukt dat in De School de leerling met zijn eigen leerplan het vertrekpunt is. Per tien weken wordt door leerling, ouders en leerkracht geëvalueerd welke leerdoelen de afgelopen periode zijn geslaagd en hoe de komende tien weken eruit gaan zien. Dit wordt gedeeld met de groep en zo is de wijze van organiseren en besluitvorming opgebouwd. Daarbij wordt zoveel mogelijk met iedereen rekening gehouden. Het lijkt haar onvoorstelbaar om voor iedereen de 52 leerdoelen in 940 uren per jaar succesvol te bereiken. Ieder mens is uniek, heeft zijn eigen tempo, gebeurtenissen die ook hun plekje verdienen en tijd nodig om van A naar B te komen. Initiatieven zoals de zomerschool of de weekendschool en passend onderwijs zijn met alle inzet aanvullingen om het tekortkomen op school achteraf te herstellen. Dat scholen hierin tekort komen is logisch; er is thans niet voldoende tijd en er zijn onvoldoende middelen. De School heeft dus de klassieke schoolorganisatie als het ware opgerekt. Dit is mogelijk doordat De School bestaande tijd en middelen herschikt, samenvoegt, in één organisatie. In hun geval komen onderwijsgeld en geld voor naschoolse opvang samen in één begroting van één organisatie. De School is dus school en buitenschoolse opvang in één en moet dus op ruim 1500 uur per jaar tegelijkertijd voldoen aan de eisen uit twee wetten, namelijk WPO en WKO. Maar ook de BSO stelt 'eigen' eisen. Zo is voor de BSO de groepsgrootte maximaal 1 op 10 en voor onderwijs 1 op 30. Daardoor is de bezetting in de middag (BSO) groter dan in de ochtend. Maar voor de leerling en *zijn* programma maakt het geen verschil. Leerlingen kunnen ook flexibel komen en gaan. Zo is er voldoende tijd en ruimte voor iedere leerling om zijn leerplan te effectueren. Door de gekozen aanpak, met tenminste vijf keer per jaar evaluatie en bespreking *met* de leerling en zijn/haar ouders lukt het om de meeste vragen die zich voordoen een passende oplossing op school te vinden.

MRvNS, op zoek naar een andere Nokia, of de ontwikkeling van de iPhone?

Er is in Zandvoort veel vraag naar dit concept. Maar door gebrek aan geschikte huisvesting blijft de wachtlijst zo groot als die is. Ook de eis dat een startende school binnen vijf jaar 200 leerlingen moet tellen (de stichtingsnorm), terwijl de opheffingsnorm voor bestaande scholen veel lager is, blijkt een enorm risico. Door fusie met de Stichting Lucas Scholen per 01-08-2013 is het voortbestaan van De School verzekerd. In het kader van de wetgeving en MRvNS; Maar het is natuurlijk merkwaardig om enkel vanwege het aantal leerlingen te moeten fuseren, terwijl De School zelfstandig goed kon functioneren, zowel wat betreft financiën als kwaliteit.

Al is het natuurlijk wel erg fijn dat (andere) schoolbesturen bereid zijn mee te werken aan het voortbestaan van een nieuwe school. Het versterkt het beeld dat MRvNS vooral bestaande besturen meer kansen biedt voor het stichten van nieuwe scholen, terwijl art. 23 Grondwet juist ouders die mogelijkheid zou geven.

Maar er zijn in de onderliggende regelgeving veel meer 'knelpunten' die een nieuw schoolconcept moeilijk uitvoerbaar maken. De bestaande regelgeving is gebaseerd op 940 schooluren, dus lange vakanties, huisvesting door de gemeente en afwijkende leerlingen doorverwijzen of via lapmiddelen als de weekend- of zomerschool 'bijwerken'. Zo bleek het bv bijna onmogelijk in de zomervakantie een zieke leraar vergoed te krijgen via het Vervangingsfonds, want in de zomer werken de leraren niet en hoeven ze dus bij ziekte niet vervangen te worden. Het blijkt erg ingewikkeld daarvoor ruimte en begrip te krijgen. Het wetsontwerp is een goed startpunt maar er is veel meer nodig om echt nieuwe onderwijs concepten te kunnen starten. Het huidige voorstel lijkt volgens Marjolein Ploegman meer op het maken van een andere Nokia telefoon dan de ontwikkeling een iphone, wat immers een heel ander concept is. het huidige voorstel lost een aantal knelpunten op: het richtingenbegrip verdwijnt, er komt een kwaliteitstoets vooraf en scholen krijgen langer de kans (8 ipv 5 jaar) om voldoende leerlingen te werven. Heikel punt blijft het vernieuwen buiten de bestaande regels en kaders. Dat zal uiterst ingewikkeld blijven terwijl daar wellicht wel oplossingen zijn te vinden voor moeilijk oplosbare onderwijsvraagstukken.

Green card voor MRvNS

Zoals het wetsontwerp er nu uit ziet, zal het waarschijnlijk niet de gewenste vernieuwing van het onderwijs teweeg brengen. Dat het richtingenprincipe verlaten wordt en er meer mogelijkheden komen voor andere concepten is een goed begin. Maar als de nieuwe school niet vrijgesteld wordt van de onderliggende regelgeving (voor zover vanwege het concept nodig) blijft echte vernieuwing achter. Marjolein bepleit daarom een soort 'green card', waarmee het mogelijk wordt het nieuwe concept uit te rollen en daarbij voor zover nodig af te wijken van de bestaande wet- en regelgeving. Wellicht past daarbinnen ook de onderwijshuisvesting. Het lijkt begrijpelijk dat gemeenten moeilijk investeren in een startende school met versnelde inspectie en de mogelijkheid om veel sneller dan thans de school weer te sluiten. De bekostiging zou eigenlijk anders moeten dan het bestaande systeem. Bij de ontwikkeling van het concept De School bleek het erg moeilijk tot (bijna) onmogelijk achter allerlei data en gegevens te komen, waar bestaande schoolbesturen wel over beschikken. En hoe wordt de belangstellingsregistratie bekostigd, alsmede de kwaliteitsborging van het concept? Indien er naast professionele ondersteuning geen financiële bijdrage bij de ontwikkeling van een nieuw schoolconcept komt, is en blijft dat voorbehouden aan ouders met kapitaal of de bestaande schoolbesturen. Er zou een oplossing voor dat dilemma moeten worden bedacht.

Ontwikkeling Leidraad:

Inmiddels is het wetsontwerp voor advies naar de Raad van State gestuurd en wordt er gewerkt aan de onderliggende regelgeving. De peiling van de belangstelling (via onderzoek of meting) en het vormgeven van idee naar school (feitelijk de invulling van het startformulier) staan daarbij centraal. Het ministerie van OCW overlegt hierover met het veld. Zelfs als er een oplossing komt voor de drie grootste knelpunten (hoge stichtingsnorm, huisvestingsperikelen en de afwerende houding van de omgeving vanwege concurrentie) is het nog geen sinecure om als "ouders" zelf een school te stichten. Het lijkt voorbehouden aan bestaande schoolbesturen, of ouders met ondersteuning vanuit de onderwijswereld. De gegevens die bruikbaar en nodig zijn voor de invulling van het startformulier zijn op allerlei websites beschikbaar. Er is een grote hoeveelheid aan data, maar ook aan onderwijsprogramma's, ondersteuningsfaciliteiten etc. beschikbaar. Maar hoe kon je daar achter als "ouder"? Het ministerie kan al haar kennis transparant beschikbaar maken, maar voor initiatiefnemers zonder ervaring in het 'onderwijsveld' blijft het een onneembare horde. Of andersom, ervaren schoolbeturen met veel kennis van het onderwijsveld hebben een behoorlijke voorsprong op anderen. Daarom lijkt het wenselijk een leidraad te laten ontwikkelen, waarin alle bestaande expertise bijeengebracht wordt. Als het Rijk, de gemeenten en de onderwijsraden het stichten van nieuwe onderwijsconcepten echt belangrijk vinden, zou het hun gezamenlijke opdracht moeten worden om zo'n leidraad te laten opstellen. Zo wordt voor alle initiatiefnemers een gelijk speelveld gecreëerd.